

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Yeterliliklerine İlişkin Öğrenci Algıları

Erol KOÇOĞLU*

Özet

Eğitim sisteminde kazanımların öğrenciye aktarılmasında, öğrencinin kendini gerçekleştirme sürecinde öğrenciye davranışları ile model olmada öğretmenlere büyük roller düşmektedir. Bu durumun oluşması, öğretmenlerin mesleğin içerdiği yeterliliklere sahip olması ve yeterliliklere uygun bir şekilde davranışlar sergilemesi ile mümkündür. Bu yeterlilikler ise alan bilgisi, genel kültür bilgisi ve meslek bilgisidir. Bu yeterliliklerin her biri bir diğerini tamamlamaktadır. Bu yeterliliklere yönelik becerileri kazanan birey öğretmen olarak atanmaktadır. Bu yeterliliklerin kazanılma süreci kadar, yeterliliklere uygun davranışların sergilendiği aktarma sürecide oldukça önemlidir. Yeterlilik becerilerini kazanan ancak buna uygun davranışlar sergilemeyen bireylerin öğretmenlik algısı değişkenlik gösterir. Öğretmenlik algısında meydana gelen değişiklikleri ortadan kaldırmak için bunların neden kaynaklandığını belirlemek gerekir. Değişkenlik kaynaklarını belirlemede en önemli öge de öğrencidir.

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin mesleki yeterliliklerine ilişkin ortaokul öğrencilerinin algılarını belirlemeye yöneliktir. Bu amaç doğrultusunda, Diyarbakır, Malatya ve Elazığ da çeşitli ortaokullarda öğrenim gören 60 öğrenci ile nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla veriler elde edilmiştir. Bu öğrenciler 7.sınıf öğrencileri olup, demografik olarak farklılık göstermektedirler. Verilerin çözümlenmesinde içerik ve betimsel çözümlene teknikleri kullanılmış ve elde edilen veriler sayısallaştırılarak sunulmuştur. Araştırmada öğrenci görüşlerine dayalı elde edilen verilere bağlı olarak, öğrencilerin öğretmenlerde bulunması gereken mesleki yeterliliklere ilişkin algılarının birbirinden farklı olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler, mesleki yeterlilik, öğretmen, öğrenci algısı

Social Studies Teachers' Perceptions of Students On Professional Competency

Abstract

Gains in the education system to transfer the student, the student's self-fulfillment in being a model for the behavior of the student teachers a greater role in the process of falling. In this situation, the formation of teachers' qualifications to be included in the profession, and their behavior is possible with the proper qualifications. These competencies are the knowledge of the general cultural knowledge and professional knowledge. Each of these capacities complement one another. Winner of skills for this qualification as a teacher is assigned to the individual. Up the process of acquisition of these competencies, qualifications appropriate to transfer the input of the behaviors exhibited quite important. Winner of skills teaching qualification, but the perception of individuals who exhibit behaviors vary accordingly. Teaching them to eliminate the changes in the perception of the need to determine what the cause. The most important element in determining the sources of variability in the students.

The purpose of this study, the development of social studies teachers to provide the student and the student for recognition of professional qualifications is intended to identify the perceptions of middle school students. For this purpose, Diyarbakır, Malatya and Elazığ 60 students studying in secondary schools with a variety of qualitative research methods, data were collected through semi-structured interviews. Descriptive analysis technique was used to analyze the data and the data obtained are digitized. Depending on the data obtained from the study based on the views of students, students 'perceptions of teachers' professional qualifications should have turned out to be different from each other.

Key Words: social studies, vocational qualifications, teacher, student perception.

---

* Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, erolakademi@gmail.com.

Giriş

Öğretmenlik insanlık tarihinin en eski mesleklerinden biridir. Çünkü bu meslek sayesinde insanların hayatlarında öğrenme kavramı önemli bir şekilde yer almaya başlamıştır. Öğrenmenin tanımı konusunda insanların farklı fikirde olması önemli olduğu gibi öğrenmenin sonucu, yöntemi ve sebeplerindeki fikir ayrılıkları da önemli bir yer tutmaktadır. Öğrenme, doğuştan getirilen davranışlar, eğilimler, olgunlaşma ve çevredeki etkileşimler yoluyla davranışların oluşması ya da değişmesi süreci olarak açıklanmaktadır (Bower, Hilgard, 1981; Çiltaş, Akıllı, 2011). Öğrenme, davranışlardaki nispeten kalıcı izli değişimlerdir (Senemoğlu, 1997). Buradan yola çıkarak öğrenmenin oluşabilmesi için davranışlarda bir değişimin olması, bu davranışın kalıcı olması, bizzat organizmanın kendisinin çevreyle etkileşimi sonucu oluşması ve bu davranış değişikliğinin gözlenebilir ve ölçülebilir olması gerekmektedir (Okun ve Toluk, 2003). İnsanoğlunun öğrenme sonucu, davranışlarındaki değişimi üzerinde öğretmenin etkisi de oldukça fazladır.

En ilkel toplumlar dahi sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamın sürüp gitmesini sağlamak amacıyla bilgi, beceri ve tutumları gelecek kuşaklara aktarmaya çalışmışlardır. Bu aktarımda ilk olarak aile üyeleri daha sonra ise içinde bulunulan yakın çevre önemli rol üstlenmiştir (Oğuz vd. 2010; Keskin, 2013). Aile üyelerinden belli bir yaş aralığında aldığı eğitim sonrası okul hayatına başlayan öğrenciler burada gerekli bilgi ve beceri kazanmak için öğretmenlere ihtiyaç duymaktadır. Öğretmenlerin eğitim ortamındaki önemini ifade etmeden önce öğretmenlik mesleğini, mesleğin niteliklerini iyi analiz etmek gerekir.

Öğretmenlik mesleği, sosyal, kültürel, bilimsel, sanatsal, ekonomik, teknolojik boyutlara ve sağlıklı kişilik özelliklerine sahip; alanında özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan; akademik çalışma ve mesleki performansı gerektiren profesyonel statüde bir meslektir (Alkan vd. 2000; Çoban ve Turan 2006; Saka vd. 2005). Öğretmen standartları (teacher standards) ise daha çok 1990'lı yılların başlarından itibaren kullanılan ve öğretmenlerin sahip olmaları beklenen tutum, bilgi ve becerilerin genel çerçevesini belirlemede kullanılan bir kavramdır. Standartlar davranış düzeyine inmez ve öğretmenlerin sahip olmaları beklenen tutum, bilgi ve beceriler genellikle 8-10 standart ile ifade edilir. Öğretmen yeterlikleri veya standartlarının tartışılmasında çoğu zaman öğretmen nitelikleri ile ilgili olarak Avrupa Yükseköğretim Yeterlikleri Çerçevesine (European Qualifications Framework for Higher Education) atıfta bulunmaktadır. Türkiye'de de YÖK tarafından bir Yükseköğretimde Yeterlikler Çerçevesi taslağı hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak yükseköğretimde öğretmen eğitimi dahil olmak üzere tüm alanları ilgilendirmektedir. Bu örneklerde de görüldüğü üzere, yeterlik kavramı zaman zaman standart (standard) ve nitelik (qualification) karşılığı olarak da kullanılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, yabancı kaynaklarda bu kavramların anlamlarının ve kapsamalarının farklı olduğunun dikkate alınmasıdır (TED, 2009). Bütün bu farklılıklar dikkate alınarak öğretmen yeterlilikleri doğrultusunda öğretmenlik kavramının tanımı oluşturulmuştur. Bu doğrultuda 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde öğretmenlik; "devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili, yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir." denilmektedir.

Öğretmen yeterliliklerini içeren bilgi modeli, öğretmenlerin bilgileri hakkında alan yazında önceden tanımlanmış kavramlar, metotlar ve bir modelin sayısındaki bileşim olarak tasarlanmaktadır. Bu model pedagojik bilgi olarak adlandırılır ve sınıf içerisinde uyguladıkları pratikler olarak öne sürülür. Bu amaçla öğretmenler akademik ve araştırmacı bilgi, pedagojik bilgi, mesleki bilgi ve sınıf bilgisi olmak üzere dört çeşit bilgiyi kullanırlar. Barnett ve Hodson'nun (2001) yapmış oldukları çalışmada öğretmen bilgisi hakkında son zamanlardaki düşünceleri sınamak, öğretmenlerin örnek bilgilerinin ne durumda olduklarını aydınlatmaya yardımcı olacak fikirler seçmek, tutarlı bir teorik alt yapı içerisinde bu bilgileri birleştirmek şeklindeydi. Bu amaçla öğretmenler ile görüşmeler yapılmış, bu görüşmelerde öğretmenlerin öğretmeye veya kendi öğrenmeleri hakkında bilgilerini ve fikirlerini sınamaya yollarında pedagojik bilginin basit ve etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Öğretmen yeterlikleri; öğretmenlerin neleri bileceği ve neleri yapabileceği konusu, öğretmen eğitimi ve öğretmenlerin öğrenci başarısı üzerindeki etkileri ile ilgili araştırmaların odağı haline gelmiştir (Ball, Cohen, 1999; Darling- Hammond, Wise and Klein, 1999; World Bank, 2005; Darling- Hammond, 2006; Grand and Gillette, 2006; Imig and Imig, 2006). Öğretmen yeterliklerinin tanımlanması ve sınırlarının belirlenmesi, bu mesleğin doğası gereği karmaşık bir nitelik taşımaktadır. Çünkü öğretmenlik mesleği ve öğretmenlerin neleri bilmesi ve yapabilmesi beklentisi sürekli değişen ve dinamik bir özelliğe sahiptir. Toplumlar karmaşık ve planlanamayan bir dönüşüm süreci yaşamakta ve bu dönüşüm insanların nasıl çalıştığını, iletişimlerini, ilişkilerini, nasıl yaşadıklarını ve nasıl

öğrendiklerini değiştirmektedir (TED, 2009). Toplumsal dönüşüm okulları gözle görülebilir bir şekilde etkilemektedir. Öğrenciler yeni teknolojileri kullanarak çeşitli bilgi kaynaklarına kolaylıkla erişebilmekte ve bunun sonucu olarak okulun ve öğretmenin geleneksel olarak bilinen işlevlerinin yeniden değerlendirilmesi zorunluluk haline gelmektedir (World Bank, 2005). Diğer taraftan eğitimcilerin ve araştırmacıların öğrenme ve bilgiye ilişkin görüşleri ciddi bir biçimde değişmektedir. Bu değişime bağlı olarak, öğrencilerin sınıflarda ne yapacağı ve öğretmenlerin nasıl öğreteceğine ilişkin çok farklı görüşler ortaya çıkmaktadır (Ball, Cohen, 1999).

Öğretmenlik, diğer mesleklerden farklı olarak geniş bir insan kesimiyle ilişki ve etkileşim içinde yerine getirilmekte olup sadece okul ve sınıf ortamında öğrencilerle değil, okul dışında veliler ve toplumla da iç içe olan bir meslektir (Çelikten vd. 2005; Keskin, 2013). Öğretmenlik mesleği “mesleklerin mesleği” olarak tanımlanmayı hak eder. Çünkü öğretmenlik, diğer mesleklerin bilişsel, devinışsel inceliklerinin öğretilmesi sürecinde rol oynayan kilit bir meslektir (Türer, 2009). Öğretmen öğrenme aracıdır, sınav yapan, disiplini sağlayan, orta sınıf ahlakının savunucusu ve vekilidir (Çelikten ve ark., 2005). Dolayısıyla öğretmenlik mesleği niteliği gereği diğer mesleklerden oldukça farklıdır. Hemen her mesleğin ürünlerindeki hatalarını telafi etmek mümkündür; ancak, öğretmenin ürünündeki hataları telafi etmek çoğu zaman mümkün değildir (Özbek ve ark., 2007). Açıkgöz (2003)’e göre etkin bir öğretmen, öğretimin nasıl yapılacağını veya öğretim süresi içerisinde yaşanan sorunları nasıl çözmesi gerektiğini bilen ve aynı zamanda bildiklerini nerede, nasıl ve ne zaman kullanacağını farkında olmalıdır. Öğretmen sahip olduğu bilgi muhtevasını öğrencilere aktarmanın, mesleğini icra etmenin yanı sıra öğrencileri kişiliğiyle de etkilemektedir (Çetin, 2001; Saban 2000; Arslan, Özpinar, 2008; Varış 1996). Dolayısıyla iyi bir öğretmenin, mesleği için yeterli pedagojik bilginin yanında öğrencilerine model olabilecek ve onları kişiliğiyle de etkileyebilecek nitelikte olmasının gerekliliği görülmektedir (Keskin, 2013). İyi bir öğretmenin mesleki ve kişisel olmak üzere iki temel özelliğe sahip olması gerekir. Mesleki özellikler; genel kültür, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi iken kişisel özellikler, kişinin mesleğe yatkınlık, öğretmenliğin gerektirdiği özelliklere örnek olma, hoşgörülü olma, profesyonellik, açık fikirli olma, güler yüzlü olma ve iyi iletişim kurabilme gibi nitelikleri içerir (Kavcar, 2002; Keskin, 2013).

Öğretmen yeterlilikleri öğrencinin okula, derse, dersin öğretmenine, olan tutumu üzerinde etkili olmakla beraber başarısı üzerinde de etkili olduğu çeşitli belge ve çalışmalarda tartışmaya yer bırakmayacak bir açıklıkla ifade edilmiştir:

Öğretmenler ve okullar çoğu öğrencinin yaşamında anlamlı bir fark yaratabilir ve yaratmaktadır (Ministry of Education: New Zealand, 1999). Öğretmen eğitiminin niteliği eğitim-öğretim uygulamalarında kendini gösterir ve çocukların yalnızca bilgisinin gelişmesinde değil, özellikle eğitimlerinin ilk yıllarında kişiliklerinin biçimlenmesi üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir (European Parliament, 2008).

Aklın ve sağduyunun uzun zamanlar öncesinden eğitimciler ve anne-babalara söylediği gerçek, araştırmaların sonucunda her geçen gün biraz daha netleşmektedir. Öğretmenin niteliği çok önemlidir. Öğretmenlerin bilgi ve becerileri, okulda öğrencilerin öğrenmesini etkileyen en önemli etkidir. Öğretmenlerin niteliği, eğitim açısından dezavantajlı ailelerden ya da sorunlu aile çevrelerinden gelen çocuklar için daha da önemlidir (Leigh and Mead, 2005).

Dünya standartlarında bir eğitim istiyorsak, dünya standartlarında bir öğretmen ordusuna sahip olmak zorundayız. ...öğretimin ve öğrenmenin kalitesini yükseltmek için ...öğretmenlerin neleri bileceği ve yapabileceğine ilişkin yüksek ve katı standartlar sağlamalıyız (NBPTS, 2002).

Öğretmen yeterlikleri öğretmenlerin “öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumlar” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2008,s.VIII). Türkçe kaynaklarda “öğretmenlik yeterlikleri” kavramı kullanılmasına karşın, çoğu yabancı kaynaklarda “öğretmenlik mesleği standartları” kavramı tercih edilmektedir. Öğretmenlik mesleği standartları, “öğretmenlerin mesleki özellikleri, bilgi, anlayış ve becerilerini” kapsamaktadır (TDA, 2007).

Sosyal Bilgiler dersi, toplumların geçmiş, günümüz ve gelecekteki politik, ekonomik, kültürel ve çevresel sorunlarını ve bunların çözümüne yönelik eğitimi ön plana alır. İlköğretim seviyesinde Sosyal Bilgiler öğretiminin özel bir nedeni vardır. Sosyal Bilgiler öğretimi, günümüzdeki sorunların kökenlerinde yer alan olumsuzlukların tarihsel boyutunu gösterip, geleceği daha iyi planlamaya olanak verir. Bu anlamda öğrencilerin ilerideki yaşantılarında sosyal, ekonomik ve siyasî kurumlara katılımıyla ilgili sorunlarını çözmelerine yardımcı olabilir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrencilerine

karar alabilme, sorunlara çözüm önerileri getirebilme ve yorum yapabilme gibi becerileri kazandırmalı; çocukların, enerjilerini, meraklarını ve hayal güçlerini kullanmalarını sağlayarak çevre ve toplumla geniş bir perspektifte iletişime ve etkileşime girmelerini sağlayabilmelidir (Güven, 2007). Sosyal Bilgiler öğretmenleri, çocuklara eleştirel düşünme becerisi kazandırmalı, sorumlu bir vatandaş olarak yetişmelerine olanak vermelidir. Bu nedenle öğretmenlerin Sosyal Bilgiler derslerini işlerken, öğrencilerin düşünsel ve bilişsel gelişimlerine uygun ortam ve etkinlikler tasarlamalarına yönelik eğitim verilmelidir (Atwood, 1989). Öğretmenlerin yukarıda sayılan görevleri ve Sosyal Bilgiler alanında öğretimi etkili olarak yapabilmeleri için öğrencilerin gelişim özelliklerini bilmeleri gerekir. Öğretmen yetiştirme programlarının bu alanı ayrıntılarıyla öğretmen adaylarına sunması gerekir. Çünkü, öğrenciler ilköğretime çok farklı sosyoekonomik ve kültürel birikimle gelirler. Bu birikimler onların, değer sistemleri, öğrenme biçimleri, yaşantıları ve topluma ilişkin farklı beklentilerinden oluşur. Bunlar kısaca bireysel farklılıklardır. Bireysel farklılıklar; Sosyal Bilgiler alanının soyut olan çeşitli konularından dolayı öğrenciler arasında daha fazla farklılıklara yol açmaktadır. Bu nedenle öğretmenler öğrencilerinin düşünsel ve duyuşsal açıdan yeterli olup olmadıklarını ölçebilmelidirler. Sosyal Bilgilerle ilgili araştırmalar yukarıdaki ilkelerin dikkate alınması durumunda, öğrencilerin ilk yıllardaki Sosyal Bilgiler konularından önemli kazanımlar elde ettiklerini ortaya çıkarmıştır (Borophy, 1999). Sosyal Bilgiler öğretmenleri çocukların Sosyal Bilgiler alanına ilgi gösterdiği anları kaçırmamalıdır. Bu da öğrencileri dikkatli bir şekilde gözlemlemeyi zorunlu kılmaktadır (Güven, 2007). Geniş alan tasarımına dayalı olarak hazırlanan sosyal bilgiler dersi, birbirinden farklı alt amaçları kapsadığından dolayı bu dersin kazanımlarının öğrencilere sunulmasında bir takım sorunlar yaşanabilir. Bu sorunların ortadan kalkması için dersi sunmakla görevli olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterlilik düzeylerini geliştirip bunları derslerinde en iyi düzeyde sergilemeleri gerekir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerine ilişkin öğrenci algılarını belirlemektir. Günümüzde öğrencinin derse etkin olarak katılması, derse ve dersin öğretmenine karşı ilgi ve tutum düzeyinin yükselmesi, derste başarılı olması, kendini gerçekleştirme sürecinde okul ya da sınıfta karşılaştığı engellerin üstesinden gelebilmesi öğretmenlerin mesleki yeterliliğine bağlı olduğundan dolayı, çalışma sonucunda ortaya çıkan öğrenci algıları değerlendirilerek çeşitli öneriler sunmak, çalışmanın asıl amacını oluşturmaktadır.

Yöntem

“Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerine ilişkin öğrenci algılarının” belirlenmesine yönelik betimsel olan bu çalışma, nitel araştırma geleneği içerisinde yer alıp, üzerinde araştırma yapılan kişilerin deneyimlerinden doğan anlamları sistematik olarak incelemeyi amaçlamıştır (Bryman, 1988; Lincoln ve Guba, 1985; Strauss ve Corbin, 1998). Bu tür araştırmalar, üzerinde araştırma yapılan kişilerin oluşturdukları ve kullandıkları özel dil, anlam ve kavramlar üzerinde durup, onları anlamak ve bunların araştırılan kişiler için ne anlam ifade ettiğini ortaya koymayı amaçlar (Ekiz, 2003b). Nitel araştırmaların doğası gereği, araştırmada “doğal genellemelerde” (Lincoln & Guba, 1985) bulunulabilir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma nitel bir çalışma olup, çalışmada amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme tekniği, belirli bir amaç veya odaklanılan konuyla ilgili olarak örneklemin önceden düşünülüp belirlenmesidir (Punch,2005). Amaçlı örnekleme tekniğine uygun olarak, araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerine ilişkin öğrenci algıları incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öğrencilerle yüz yüze görüşme yapılarak 5 adet açık uçlu soru sorulmuş, çıkan sonuçlar temalar halinde ifadelendirilmiş ve yüzde frekans değerleri belirlenerek içerik analiz tekniği ile yorumlanmaya çalışılmıştır. Verilerin sunumunda ise gizliliği sağlamak ve etik kuralları açısından öğretmenlerin isimlerini yazmamaları istenmiştir. Araştırmada, çalışma grubunu, Diyarbakır, Elazığ ve Malatya il merkezlerinde yer alan ortaokullarda öğrenim gören 60 kişiden oluşan 7.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulduktan sonra Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerine ilişkin öğrenci algılarını almak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle sorulacak sorular belirlenmiştir. Sorular oluşturulurken kolay anlaşılabilir sorular yazma, açık uçlu sorular sorma, odaklı sorular hazırlama, yönlendirmekten kaçınma, çok boyutlu sorular sormaktan kaçınma ve soruları mantıklı bir biçimde düzenleme gibi ilkelere dikkat edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Görüşme formu hazırlandıktan sonra 10 ortaokul 7.sınıf öğrencisi ile ön görüşme yapılmış, görüşme tamamlandıktan sonra öğrencilerin görüşme sorularına verdiği yanıtlar çözümlenerek dökümü yapılmıştır. Anlaşılmayan soru maddeleri değiştirilmiştir. Ön görüşmeye alınan bu öğrenciler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Araştırmada kullanılacak olan görüşme formunun içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla Dicle ve Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde görev yapan alan uzmanlarının, görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüş ve öneriler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşmelerin gerçekleştirilebilmesi için araştırma kapsamındaki her bir ortaokul öğrencisi ile önceden görüşme yapılarak randevu alınmıştır. Görüşmede görüşme formunda yer alan sorular öğrencilere sırasıyla sorulmuş ve öğrencilerden rahat bir şekilde soruları cevaplaması talep edilmiştir. Öğrencilerin sorulara verdiği yanıtlar, araştırmacı tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir.

Görüşme formunda yer alan sorular aşağıda belirtilmiştir:

- ✓ *Sosyal bilgiler öğretmeniniz derse ilgili ilgi ve ihtiyaçlarınızı yeterli düzeyde dikkate aldığımı düşünüyor musunuz? Neden?*
- ✓ *Sosyal bilgiler öğretmeniniz, sınıfta gelişimsel anlamda(görme, duyma vb.) farklılık gösteren arkadaşlarınıza bir takım tedbirler alıyor mu? Alıyorsa, bu tedbirler nelerdir?*
- ✓ *Sosyal bilgiler öğretmeniniz, derste herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi ifade etmenize izin veriyor mu?*
- ✓ *Sosyal bilgiler öğretmeninizin size değer verdiğini düşünüyor musunuz? Eğer verdiğini düşünüyorsanız bunu öğretmeninizin hangi davranış/davranışlarından anlıyorsunuz?*

- ✓ *Sosyal bilgiler öğretmeniniz sizi derse hazırlarken bir takım tedbirler aldığını düşünüyor musunuz? Niçin?*

Veri Çözümleme

Araştırmada elde edilen veriler çözümlenmesinde içerik çözümleme tekniği kullanılmıştır. Buna göre, ilk önce araştırma soruları ve araştırmanın kavramsal boyutundan yola çıkarak kategoriler oluşturulmuştur. İkinci aşamada, hangi verinin hangi tema altında düzenleneceği belirlenmiştir. Son aşamada ise veriler, frekans ve yüzde değerleri şeklinde sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özellikleri ile beraber sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerine ilişkin çalışma grubu öğrencilerinin algıları alt temalar halinde tablolaştırılarak verilmiştir.

Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Görüşme formuna cevap veren çalışma grubunu oluşturan ortaokul öğrencilerinin demografik özellikleri tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğrencilerinin Demografik Özellikleri.

Demografik Özellikler	Çalışma Grubu	
	n	%
Cinsiyet	Kız	23 38.3
	Erkek	37 61.7
Yaş	12	7 11.6
	13	34 56.7
	14	19 31.7
6.sınıf sosyal bilgiler dersi karne notu ortalaması	3	11 18.3
	4	16 26.7
	5	33 55

Tablo 1’e bakıldığında çalışma grubunu oluşturan öğrenciler arasında demografik olarak birtakım farklılıklar görüldüğü ortaya çıkmıştır. Bu farklılıkların çalışma grubunu oluşturan öğrenciler arasında ortaya çıkması, çalışmada elde edilecek verilerin temelini oluşturan görüşme formundaki sorulara verilecek yanıtların çeşitliliğine katkı sağlamıştır.

Görüşme Formunda Elde Edilen Bulgular

Bu başlıkta araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki yedi soruya çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin verdikleri cevaplara ve bu cevaplara ilişkin yüzde-frekans değerlerine yer verilmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlardan benzer olanlar, aynı tema altında bir araya getirilerek gruplandırılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorulara öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlardan doğrudan alıntılar yapılmıştır.

“Sosyal bilgiler öğretmeniniz dersle ilgili ilgi ve ihtiyaçlarınızı yeterli düzeyde dikkate aldığını düşünüyor musunuz? Neden?” Sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri ve bu görüşlerin yüzde ve frekans değerleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dersle İlgili Öğrenci İhtiyaçlarını Dikkate Alma Durumuna İlişkin Çalışma Grubunun Görüşleri

1.TEMA: Sosyal bilgiler öğretmeniniz dersle ilgili ilgi ve ihtiyaçlarınızı yeterli düzeyde dikkate aldığımı düşünüyor musunuz? Niçin?

Alt Temalar		f	%
Evet	G.1 Bireysel farklılıkları dikkate alarak dersi işleme	27	45
	G.2 Öğrencinin istediği yöntemlerle dersi anlatma	15	25
Hayır	G.3 Derste öğrencilerin soru sormasına izin vermeme	13	21.7
	G.4 Öğrenci seviyesini dikkate almadan ders anlatma	5	8.3
Toplam		60	100

Görüşme formunun uygulandığı çalışma grubu öğrencilerinden 42 öğrenci, “Sosyal bilgiler öğretmeniniz dersle ilgili ilgi ve ihtiyaçlarınızı yeterli düzeyde dikkate aldığımı düşünüyor musunuz? Niçin?” şeklindeki ilk sorusuna “Evet” yanıtını verirken, 18 öğrenci “Hayır” yanıtını vermiştir. Görüşme formundaki soruya öğrencilerin %45’i sosyal bilgiler öğretmenlerinin dersi işlerken sınıftaki bireysel farklılıkları dikkate alarak, %25’i sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencinin istediği yöntemle dersi anlatarak öğrenci ihtiyaçlarını dikkate aldıklarını ifade ettikleri ortaya çıkmıştır (Tablo 2). Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin %21.7’si sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendilerinin soru

sormasına müsaade etmediğini, %8.3'ü sosyal bilgiler öğretmenlerinin dersi anlatırken öğrenci seviyesini dikkate almadan dersi anlattıklarını ifade ettikleri gözlemlenmektedir (Tablo 2).

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin birinci soruya vermiş oldukları yanıtlardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerine ilişkin öğrenci algılarının öğrenci seviyesine göre ders işleme noktasında birbirinden farklılaştıkları tablo 2'de görülmektedir.

Görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler öğretmeniniz dersle ilgili ilgi ve ihtiyaçlarınızı yeterli düzeyde dikkate aldığını düşünüyor musunuz? Niçin?” şeklindeki soruya “Evet” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Bizim sosyal bilgiler öğretmenimiz bizi çok seviyor ve bizim dersle ilgili ihtiyaçlarımızı dikkate alıyor. Bize her zaman şu cümleyi kullanır: “çocuklar! siz bizim geleceğimize ve biz sizi iyi yetiştirmeliyiz ki geleceğimiz kurtaralım. Bundan dolayı siz dersi nasıl daha iyi anlıyorsanız biz öyle anlatmalıyız.”(G.2)

Görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler öğretmeniniz dersle ilgili ilgi ve ihtiyaçlarınızı yeterli düzeyde dikkate aldığını düşünüyor musunuz? Niçin?” şeklindeki soruya “Hayır” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Sosyal bilgiler öğretmenimi çok sevmiyorum, diğer arkadaşlarımda öyle. Çünkü sınıfta bir arkadaşımız ne zaman soru sorsa hemen kızıyor. Bizde sosyal bilgiler dersinde hep dinliyoruz. Derse hiç katılmıyoruz.”(G.3)

“Sosyal bilgiler öğretmeniniz, sınıfta gelişimsel anlamda(görme, duyma vb.) farklılık gösteren arkadaşlarınıza bir takım tedbirler alıyor mu? Alıyorsa, bu tedbirler nelerdir?” Sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri ve bu görüşlerin yüzde ve frekans değerleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gelişimsel Anlamda Farklılık Gösteren Öğrenci İhtiyaçlarını Dikkate Alma Durumuna İlişkin Çalışma Grubunun Görüşleri

2.TEMA: Sosyal bilgiler öğretmeniniz, sınıfta gelişimsel anlamda(görme, duyma vb.) farklılık gösteren arkadaşlarınıza bir takım tedbirler alıyor mu? Alıyorsa, bu tedbirler nelerdir?

Alt Temalar		f	%
Evet	G.1 Derste oturma planında değişiklikler yapma	16	26.6
	G.2 Gelişimsel olarak bireysel farklılıkları dikkate alma	24	40
	G.3 Özel ilgi gösterme	10	16.7
Hayır	G.4 Öğrencilerin gelişimsel farklılıklarını dikkate almadan dersi işleme	10	16.7
Toplam		60	100

Görüşme formunun uygulandığı çalışma grubu öğrencilerinden 50 öğrenci, “Sosyal bilgiler öğretmeniniz, sınıfta gelişimsel anlamda (görme, duyma vb.) farklılık gösteren arkadaşlarınıza bir takım tedbirler alıyor mu? Alıyorsa, bu tedbirler nelerdir?” şeklindeki ilk sorusuna “Evet” yanıtını verirken, 10 öğrenci “Hayır” yanıtını vermiştir. Görüşme formundaki soruya öğrencilerin %26.6'sı sosyal bilgiler öğretmenlerinin dersi işlerken sınıfta oturma düzeninde tahtayı görme probleminden dolayı bay sırasına göre yeni bir oturma düzeni oluşturduğunu, %40'ı sosyal bilgiler öğretmenlerinin görme, duyma vb. rahatsızlığı olan öğrencilerin rahatsızlıklarını dikkate alarak dersi işlediklerini, %16.7'si sosyal bilgiler öğretmenlerinin gelişimsel anlamda rahatsızlık gösteren arkadaşlarıyla birebir ilgilendiğini ifade ettikleri gözlemlenmektedir. (Tablo 3). Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin %16.7'si sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sınıfta gelişimsel anlamda rahatsızlığı olan arkadaşlarının kendilerinden ayırt etmeden derslerini işlediklerini ifade ettikleri gözlemlenmektedir (Tablo 3).

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin ikinci soruya vermiş oldukları yanıtlardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerine ilişkin öğrenci algılarının, gelişimsel anlamda rahatsızlığı olan öğrencilere karşı derslerdeki davranış biçiminde farklılaştığı tablo 3'te ortaya çıkmıştı.

Görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler öğretmeniniz, sınıfta gelişimsel anlamda(görme, duyma vb.) farklılık gösteren arkadaşlarınıza bir takım tedbirler alıyor mu? Alıyorsa, bu tedbirler nelerdir?” şeklindeki soruya “Evet” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Sınıf öğretmenimiz sınıfın oturma planını yapmasına rağmen, sosyal bilgiler öğretmenimiz boy sırasını dikkate alarak oturma planını kendi dersi için yeniden yaptı. Sosyal bilgiler dersinde öğretmenimizin belirlediği oturma düzeni ile oturuyoruz. Böylece kısa boylu arkadaşların tahtayı daha iyi görme sorunu ortadan kalkmış oldu.”(G.1)

Görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler öğretmeniniz, sınıfta gelişimsel anlamda(görme, duyma vb.) farklılık gösteren arkadaşlarınıza bir takım tedbirler alıyor mu? Alıyorsa, bu tedbirler nelerdir?” şeklindeki soruya “Hayır” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Sosyal bilgiler öğretmenimiz dersi işlerken gelişimsel anlamda farklılık gösteren arkadaşlar ile ilgili hiçbir şey yapmıyor. Herkese aynı ödevi veriyor. Herkes aynı sayıda soru çözüyor.”(G.4)

“Sosyal bilgiler öğretmeniniz, derste herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi ifade etmenize izin veriyor mu?” Sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri ve bu görüşlerin yüzde ve frekans değerleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Derste Konu İle İlgili Öğrencilerin Görüşlerini İfade Etme Durumlarına İlişkin Çalışma Grubunun Görüşleri

3.TEMA: Sosyal bilgiler öğretmeniniz, derste herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi ifade etmenize izin veriyor mu?

Alt Temalar	f	%
G.1 Evet	47	78.3
G.2Hayır	13	21.7
Toplam	60	100

Görüşme formunun uygulandığı çalışma grubu öğrencilerinden 47 öğrenci (%78.3), “Sosyal bilgiler öğretmeniniz, derste herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi ifade etmenize izin veriyor mu?” şeklindeki ilk sorusuna “Evet” yanıtını verirken, 13 öğrenci (21.7) “Hayır” yanıtını verdiği görülmektedir (Tablo 4). Bu verilerden hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenci görüş ve düşüncelerini açıklamalarına ilişkin birbirinden farklı mesleki yeterliliklere sahip oldukları söylenebilir.

Görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler öğretmeniniz, derste herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi ifade etmenize izin veriyor mu?” şeklindeki soruya “Evet” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Diğer öğretmenlerim gibi sosyal bilgiler öğretmenimde derslerde bizim derse katılmamız gerektiği ile ilgili sürekli uyarılarda bulunuyor. Bizde sosyal bilgiler dersinde konu ilgili düşüncelerimizi rahat bir şekilde ifade edebiliyoruz.”(G.1)

Görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler öğretmeniniz, derste herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi ifade etmenize izin veriyor mu?” şeklindeki soruya “Hayır” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Sosyal bilgiler öğretmenimiz derste herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerimizi açıklamamıza izin vermemekle beraber, parmak kaldırdığımızda bize kızıyor. Bizim konuşmamızı dersi kaynatma olarak algılıyor.”(G.2)

Sosyal bilgiler öğretmeninizin size değer verdiğini düşünüyor musunuz? Eğer verdiğini düşünüyorsanız bunu öğretmeninizin hangi davranış/davranışlarından anlıyorsunuz? Sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri ve bu görüşlerin yüzde ve frekans değerleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencilere Değer Verme Durumuna İlişkin Çalışma Grubunun Görüşleri

4.TEMA: Sosyal bilgiler öğretmeninizin size değer verdiğini düşünüyor musunuz? Eğer verdiğini düşünüyorsanız bunu öğretmeninizin hangi davranış/davranışlarından anlıyorsunuz?

Alt Temalar	f	%
Evet	11	18.3
G.1 Bireysel farklılıkları dikkate almaları		

	G.2 Öğrencinin istediği yöntemlerle dersi anlatma	9	15
	G.3 Öğrencileri etkin olarak dinleme	10	16.7
	G.4 Öğrencilerin her sorusuna cevap verme	10	16.7
	G.5 Verilen ödevleri düzenli olarak kontrol etme	5	8.3
	G.6 Öğrencilerin seviyesine inerek ders anlatma	5	8.3
	<i>Hayır</i> G.7 Öğrencileri görmemezlikten gelmesi	10	16.7
Toplam		60	100

Görüşme formunun uygulandığı çalışma grubu öğrencilerinden 50 öğrenci, “Sosyal bilgiler öğretmeninizin size değer verdiğini düşünüyor musunuz? Eğer verdiğini düşünüyorsanız bunu öğretmeninizin hangi davranış/davranışlarından anlıyorsunuz?” şeklindeki soruya “Evet” yanıtını verirken, 10 öğrenci “Hayır” yanıtını vermiştir. Görüşme formundaki soruya öğrencilerin %18.3’ü sosyal bilgiler öğretmenlerinin dersi işlerken bireysel farklılıkları dikkate almalarını, %15’i sosyal bilgiler öğretmenlerinin dersi öğrencilerin istediği yöntemle anlatmalarını, %16.7’si sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencileri etkin olarak dinlemelerini, %16.7’si sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerin ders ve konu ile ilgili her sorusuna sabırla cevap vermelerini, %8.3’ü sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenci seviyesine inerek dersi anlatmalarını kendilerine gösterilen değerler göstergeleri olarak ifade ettikleri gözlemlenmektedir (Tablo 5). Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin %16.7’si sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrencileri gerek sınıf içi gerekse sınıf dışında görmemezlikten gelerek değer vermediğini ifade ettikleri görülmektedir (Tablo 5).

Görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler öğretmeninizin size değer verdiğini düşünüyor musunuz? Eğer verdiğini düşünüyorsanız bunu öğretmeninizin hangi davranış/davranışlarından anlıyorsunuz?” şeklindeki soruya “Evet” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Sosyal bilgiler öğretmenimiz bize çok değer veriyor. Öğretmenimizin bizi bir konu ile ilgili kafamıza bir şey takıldığında sabırlı bir şekilde, bize zaman ayırarak bizi her zaman dinliyor.” (G.3)

“Sosyal bilgiler öğretmenimiz bize her hafta ödev veriyor. Bu ödevleri de düzenli olarak kontrol etmesi bizi çok sevdiğinin örneğidir. Bazı öğretmenlerimiz ödev vermelerine rağmen hiç kontrol etmiyorlar. Bu da beni çok sınırlendiriyor.” (G.5)

Görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler öğretmeninizin size değer verdiğini düşünüyor musunuz? Eğer verdiğini düşünüyorsanız bunu öğretmeninizin hangi davranış/davranışlarından anlıyorsunuz?” şeklindeki soruya “Hayır” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Sosyal bilgiler öğretmenimiz dersi anlatırken, sınıfta hiç kimse yokmuş gibi anlatması, anlatışını kendi istediği şekilde anlatması bize değer vermediğinin ispatıdır.” (G.7)

Sosyal bilgiler öğretmeniniz sizi derse hazırlarken herhangi bir çalışma yapıyor mu? Yapıyorsa, neler yapmaktadır? Sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri ve bu görüşlerin yüzde ve frekans değerleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencileri Derse Hazırlamak İçin Yaptıkları Çalışmalara İlişkin Çalışma Grubunun Görüşleri

5.TEMA: Sosyal bilgiler öğretmeniniz sizi derse hazırlarken herhangi bir çalışma yapıyor mu? Yapıyorsa, neler yapmaktadır?

Alt Temalar		f	%
	<i>Evet</i>		
	G.1 Hedeften haberdar etme	7	11.66
	G.2 Güdüleme	22	36.67
	G.3 Dikkat çekme	13	21.67
	G.4 Konu ile ilgili materyalleri hazırlama	8	13.33
	<i>Hayır</i> G.5 Dersin öğrenci tarafından anlatılması	10	16.67
Toplam		60	100

Görüşme formunun uygulandığı çalışma grubu öğrencilerinden 50 öğrenci, “Sosyal bilgiler öğretmeniniz sizi derse hazırlarken herhangi bir çalışma yapıyor mu? Yapıyorsa, neler yapmaktadır?”

şeklindeki soruya “Evet” yanıtını verirken, 10 öğrenci “Hayır” yanıtını vermiştir. Görüşme formundaki soruya öğrencilerin %11.66’sı sosyal bilgiler öğretmenlerinin derse başlarken öğrencileri hedeften haberdar ettiklerini, %36.67’si sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencileri dersin başında anlatılacak konu ile ilgili motive ettiklerini, %21.67’si sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencileri derse olan dikkatlerini canlı tutmak için bir takım etkinlikler yaptıklarını, %13.33’ü sosyal bilgiler öğretmenlerinin anlatılacak konu ile ilgili materyalleri dersin başında hazırladıklarını ifade ettikleri gözlemlenmektedir (Tablo 6). Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin %16.67’si sosyal bilgiler öğretmenlerinin, dersin başında herhangi bir hazırlık yapmadığını, dersinde çoğunlukla kendileri tarafından anlatıldığını ifade ettikleri görülmektedir (Tablo 6).

Görüşme formunda yer alan “*Sosyal bilgiler öğretmeniniz sizi derse hazırlarken herhangi bir çalışma yapıyor mu? Yapıyorsa, neler yapmaktadır?*” şeklindeki soruya “Evet” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Özellikle matematik ve sosyal bilgiler öğretmenlerimiz dersin başında konuya geçmeden önce anlatacakları konunun önemini, sınavlarda kaç sorunun bu konularda geldiğini söyleyerek bizi konuyu daha iyi dinlememiz için uyarmaktadırlar. Zaten bende sadece bu iki öğretmenimi seviyorum.”(G.2)

Görüşme formunda yer alan “*Sosyal bilgiler öğretmeniniz sizi derse hazırlarken herhangi bir çalışma yapıyor mu? Yapıyorsa, neler yapmaktadır?*” şeklindeki soruya “Hayır” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilmiştir:

“Sosyal bilgiler öğretmenimiz genelde derste başka şeylerle uğraşiyor. Konu ile ilgili bizim için hiçbir şey yapmıyor. Zaten konuları da hep kızlara anlattırıyor. Kendisi sürekli telefonla uğraşiyor.”(G.5)

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada araştırma grubunu oluşturan öğrencilerden elde edilen veriler incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterlilik düzeyleri ile ilgili öğrencilerin birbirinden farklı algılara sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler, sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde bireysel farklılıklar ilkesini dikkate alarak bir takım etkinlikler yaptıklarını, öğrenci merkezli strateji, yöntem ve teknikler kullandıklarını ifade ederek öğretmenlerin sınıf içi yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada elde edilen bu sonuç, Karacaoğlu (2008), Öztürk (2009) ve Yeşil (2006)’in sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterlilikleri ile ilgili yaptıkları çalışmalarda elde edilen verilerle paralellik göstermektedir. Fakat, çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde öğrencilerin soru sormasına izin vermeme davranışı, çalışma grubunu oluşturan 13 öğrenci tarafından vurgulanması, çalışmayı farklı kılmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gelişimsel açıdan sınıf içerisinde farklılık gösteren öğrencileri dikkate alarak derslerini işlediklerini çalışma grubundan elde edilen verilerden bir diğerini oluşturmaktadır. Öğrencilerin her yönü ile ilgili dersin başında hazır duruma getirilmesi etkin öğrenmenin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır. Dersin başında öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal olarak derse hazır durumda olmaları önemlidir (Bloom, 1995).

Çalışmada “*Sosyal bilgiler öğretmeniniz, derste herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi ifade etmenize izin veriyor mu?*” şeklindeki soruya çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin %78.3’ü evet yanıtını vererek sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerine karşı değer algılarının yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada elde edilen bu sonuç öğrenme ortamında etkili bir iletişimi de beraberinde getirecektir. Eğitimin başlı başına bir iletişim süreci olduğunu ve öğrenme-öğretme etkinliklerinin iletişim kuralları çerçevesinde gerçekleştiğini ifade eden Yeşil (2006), Baloğlu (2001), Çalışkan (2003), Büyükkaragöz ve Çivi (1997) ve Küçükahmet (1997)’in yaptıkları çalışmalarda elde edilen verilerle paralellik göstermektedir. Çalışmada yer alan “*Sosyal bilgiler öğretmeniniz, derste herhangi bir konu ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi ifade etmenize izin veriyor mu?*” şeklindeki soruya hayır yanıtını veren öğrencilerin olması, bazı sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ders içerisinde öğrencileri ile iletişim kurma konusunda belli yetersizlikler olduğunu ifade eden Yeşil (2006)’in çalışmasında elde edilen veriler ile paralellik göstermektedir. Kıncal (2001) yaptığı çalışmada öğretmenler öğrenme sürecinde sağlıklı bir iletişim ortamı sağlamakla görevli olduğunu ifade ederek bu yeterliliğin önemine vurgu yapmıştır.

Araştırmada, çalışma grubuna yöneltilen “*Sosyal bilgiler öğretmeniniz sizi derse hazırlarken herhangi bir çalışma yapıyor mu? Yapıyorsa, neler yapmaktadır?*” şeklindeki soruya, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin %84’ü evet yanıtını vermekle beraber bu durumu farklı farklı

nedenlerle açıkladıkları gözlemlenmektedir. Çalışma grubu üyeleri, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dersin başında öğrencilerin dikkatini çekmek, hedeften haberdar etmek, motivasyon düzeyini yükseltmek için bir takım etkinlikler yaptıklarını ifade etmişlerdir. Sönmez (1993)'in yaptığı çalışmada, öğrencilerin dikkatlerinin çekilmesi, güdülenmeleri, hedeften ve süreçten haberdar edilmeleri, konuyla ilgili eski bilgilerini hatırlamaları ve derse bilişsel hazır olma düzeylerinin belirlenmesi, dersin giriş aşamasında yapılması gereken işlemler olduğunu ifade etmesi çalışmada elde edilen bu sonucu desteklemektedir.

Araştırma sonuçlarında yola çıkılarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterlilik düzeylerine yönelik sergiledikleri davranışların niteliğini arttırmak için şunlar önerilebilir:

- ✓ Sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerinin kendileri için değerli olduklarını sıkı sık sergiledikleri davranışları ile onlara göstermelidirler.
- ✓ Sosyal bilgiler öğretmenleri jest ve mimiklerini derste öğrenciyi gelişimsel anlamda rahatsız etmeyecek şekilde kullanmalıdırlar.
- ✓ Dersin başında öğretmenler, öğrencilerine güler yüzlü tebessümsü bir ifade ile öğrencilerine pozitif enerji aktarmalıdırlar.
- ✓ Sosyal bilgiler öğretmenleri lisans düzeyinde aldıkları mesleki yeterliliklerini geliştirmeye yönelik becerilerini sınıfta sergilemekten kaçınmamalıdırlar.
- ✓ Sınıftaki öğrenciler arasında kültürel, ekonomik ve gelişimsel farklılıkları dikkate alarak hareket etmelidirler.
- ✓ Ders sunumu yapan sosyal bilgiler öğretmeni, sınıftaki birkaç öğrenciden ziyade sınıfın tamamının seviyesini dikkate alarak sunumunu yapmalıdır. Ancak bireysel farklılıklar ilkesi çerçevesinde öğrencilerin ayırıcı niteliklerini dikkate almalıdır.
- ✓ Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerine karşı ön yargılarında sıyrılarak onlara karşı adil bir yaklaşım sergilemelidir.

Kaynakça

- Açıkgözün, K. (2003). Etkili Öğrenme ve Öğretme. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Arslan, S., Özpinar, İ. (2008). Öğretmen Nitelikleri: İlköğretim Programlarının Beklentileri ve Eğitim Fakültelerinin Kazandırdıkları. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 2, 1, 38-63.
- Atwood, V. A. (1989). Elementary School Social Studies: Research As a Guide to Practice. Washington: NCSS Publications.
- Ball, D. L. & Cohen, D. K. (1999). Developing Practice, Developing Practitioners. In Linda Darling Hammond and Gary Sykes (eds.), *Teaching as the learning profession: Handbook of policy and practice*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Barnett, J. Ve Hodson, D. (2001). Pedagogical Context Knowledge: Toward A Fuller Understanding of What Good Science Teacher Know. *Science Education*, 85, 426-453.
- Bloom, B.S. (1995). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme. (Çev: D.A. Özçelik). İstanbul: MEB Yayınevi.
- Borophy, J. (1999). Generic Aspects of Effective Learning. Lausanne: IBE Publications.
- Bower, B. Ve Hilgard, E. (1981). Theories and Learning. Englewood Cliff, Nj.: Prentice Hall.
- Büyükkaragöz, S.S., Çivi, C. (1997). Genel Öğretim Metotları. İstanbul: Özel Eğitim Yayınları.
- Çalışkan, N. (2003). *Sınıf Öğretmenlerinin Sözel Olmayan İletişim Davranışlarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Çelikten, M., Şanal, M., Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 19, 207-237.
- Çetin, Ş. (2001). İdeal Öğretmen Üzerine Bir Araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 149. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/149/cetin.htm (4.4.2013).
- Çiltaş, A., Akıllı, M. (2011). Öğretmenlerin Pedagojik Yeterlilikleri. Burdur: *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 64-72.
- Çoban, B., Turan, M. (2006). Öğrenci Görüşlerine Göre İdeal Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 16, S: 1, s.149-161.
- Darling-Hammond, L., Wise, A. E. & Klein, S. P. (2000). A License to Teach: Raising Standards for Teaching. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- European Parliament, (2008). European Parliament resolution of 23 September 2008 on Improving Quality of Teacher Education, (2008/2068(INI)).
- Grant, C. A. & Gillette, M. (2006). A Candid Talk to Teacher Educators About Effectively Preparing Teachers Who Can Teach Everyone's Children. *Journal of Teacher Education*, 57(3), pp. 292-299.
- Güven, İ. (2007). Sosyal Bilimler Öğretmenlerinin Mesleki Gelişim ve Yeterlilikleri. <http://www.sosyalsosyaller.biz/forum/b42/sosyal-bilimler-ogretmenlerinin-mesleki-gelisim-ve-yeterlilikleri/>. (07.04.2013).
- Imig, D. G. & Imig, S. R. (2006). What Do Beginning Teachers Need To Know? *Journal Of Teacher Education*, 57(3), pp. 286-291.
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35, 1-2, 1-14.
- Keskin, Y. (2013). Mesleki Yeterliliklerin Kazanılma Sürecinde Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/3, Winter 2013, p. 319-339.
- Kıncal, R.Y. (2001). Vatandaşlık Bilgisi. Erzurum: Eser Ofset.
- Küçükahmet, L. (1997). Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Gazi Yayınevi.
- Leigh, A. And Mead, S. (2005). Lifting teacher performance. Progressive Policy Institute, 03/02/2013 tarihinde <http://www.ppionline.org> adresinden alındı.
- NBPTS, (2002). What Teachers Should Know and be able to do. 14-800-22teach, Retrieved October 21, 2013, from http://www.nbpts.org/UserFiles/File/what_teachers.pdf.
- Oğuz, O., Oktay A., Ayhan H. (2010). 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Olkun, S. Ve Toluk, Z. (2007). İlköğretimde Etkinlik Temelli Matematik Öğretimi. Ankara: Maya Akademi, 3. Baskı.
- Özbek, R., Kahyaoğlu, M., ve Özgen, N. (2007). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Görüşleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 221–232.
- Saban, A. (2000). Öğrenme Öğretme Süreci-Yeni Teori ve Yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Saka A., Titrek, O.(2005). Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterliklerini Kazanma Düzeylerine İlişkin Algıları. XIV.
- Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kongre Kitabı*, Cilt,1, s.484-488.
- Senemoğlu, N. (1997). Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Ankara: Spot Matbaacılık.
- Sönmez, V. (1993). Öğretmen Elkitabı. Ankara: Adım Yayıncılık.
- TDA [Teacher Development Agency], (2007). Professional standards for teachers in England, <http://www.tda.gov.uk/teachers/professionalstandards.aspx> adresinden 03.02.2013 tarihinde alındı.
- TED (2009). Öğretmen Yeterlilikleri. Ankara: Okan matbaacılık ve basım.
- Türer, A. (2009). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve Sorunlar-I, <http://public.cumhuriyet.edu.tr/aturer/ogretmenyetistirme.html>. (03.05.2013).
- Varış, F. (1996). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Alkım Yayınları.
- World Bank (2005). Learning to Teach in the Knowledge Society. Final Report. by Task Manager Juan Manuel World Bank.
- Yeşil, R. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf İçi Öğretim Yeterlilikleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt 7, Sayı 2, 61-78.